

Johann Most

Hinke Bergegren

1906

»Han hatade af kärlek» sade Most så vackert om August Reinsdorf; de orden stå såsom lösen för hans eget lif. Sorglig var hans barndom, full af umbäranden och nöd. Tidigt kom han ut i det hårda arbetets slafveri. Öfverallt såg han eländets svultna och förtryckta barn; själf var han ett ibland dem. Han lärde att hata kapitalistsamhället, som så orättfärdigt behandlade sina med hårdt arbete betungade.

Most var född i Augsburg år 1846. Hans håg låg för studier; han skickades i bokbinderilära. Under sina vandringsår i Tyskland, Schweiz, Frankrike lärde han känna socialismen. Och blef strax en energisk, oförskräckt agitator.

Då han vid ett par och tjugu år kom till Wien, uppträdde han där ofta. Följden blef en dom på 5 år. Emellertid var lyckan honom den gången gunstig, i det han slapp ut efter ett halft år, då amnesti lämnades politiska fångar med anledning af någon högtid inom den kejsrerliga familjen. Dock, eftersom Most fortsatte med sin agitation, blef han utvisad. Detsamma hände honom också i Leipzig. I Chemnitz däremot fick han slå sig ned och startade en tidning, som förskaffade honom många processer samt en gång ett kortare frikvarter.

Värre blef det för honom, då han, när Sedan-segern firades i Tyskland år 1872, protesterade däremot och sade några sanningens ord om det ohyggliga fransk-tyska kriget; för det fick han 8 månader och blef efteråt äfven utvisad från Chemnitz.

Men arbetarne där kommo ihåg honom. De valde honom till sin riksdagsman år 1874. Most tog plats i bedragarhuset, som han snart lärde känna, och från hvilket han fördes till Plötzensee, Berlinfängelset, på 18 månader.

När han i juni 1876 kom ut därifrån, började han utgifvandet af en tidning i Berlin, som samlade omkring sig 15,000 prenumeranter. Han fortsatte tillika med den muntliga propagandan - han var i besittning af en stor talareförmåga, - inspirerade den första socialdemokratiska kvinnorörelsen i Berlin, »hvars dåvarande ledare fru Hahn, fru Stegemann och fröken Jagert i fanatism och frispråkighet sökte sina likar», såsom ett tyskt storborgarblad meddelar.

Most egnade sig med stor flit och ihärdighet åt nationalekonomiska och historiska studier. Hans skrift »Klasskampen i det gamla Rom och cäsarismen» visar en skarp historisk blick och utmärker sig för ett flytande, populärt framställningssätt.

I två år verkade han i Berlin. Då förvisades han därifrån, efter att åter ha bebott Plötzensee ett halft år.

Han ställde nu med anledning af socialistlagen sina steg till London. Hans meningar hade alltmera fått en anarkistisk prägel. Hans ideal och anarkismens mål var ett och detsamma. Och för dess idéer drog han i härnad i sin nya tidning »Freiheit». Den väckte mycken ond blod, men äfven stor anslutning.

Då Most i jublande ord prisade attentatet på den ryske enväldshärskaren Alexander den andre, kostade den artikeln honom 16 månaders straffarbete.

Sedan han uttjänat, såsom det heter, detta straff, blef han inbjuden till en agitationsresa i Nord-Amerikas Förenta stater, och där kom han att stanna.

I New-York återupptogs utgifvandet af »Freiheit», och Most fortsatte med sin anarkistiska agitation i tal och skrift. Här i den stora fria republiken behöfde han ju ingen fruktan hysa. Nej, naturligtvis inte, - till dess han förstås fick ett år. Det var under den stora rörelsen för 8-timmarsdagen år 1886, som Most hade uppmanat folket att gripa till vapen och därför blef han dömd.

När han var fri igen fortfor han i samma frimodiga öfvertygelse. Han hade för mycket på sitt hjärta, han kunde icke tåga. Fick åter straff; sjöng sedan i alla fall ut med sina meningar, med sitt hopp, och nya fängelsestraff följde. Så fortsatte det ända in i hans femtiosjunde år.

Hvilken man! säger jag. År efter år pinades han i fängelse eller straffarbete och likafullt svek han aldrig i striden. Hvilken man! Han, som så oegennyttigt och modigt kämpat för proletariatets sak, känner proletariatet honom? Här i Sverige t. ex. Hans namn ha nog några hört, men mer? Nej, nej! Men om han på arbetarnes axlar svingat sig upp i samhället, skaffat sig en aktad ledande ställning, blifvit socialistisk minister, då... Ack, I dårar, som ännu krypen som djur för borgerligt anseende och humbug!

Alla som följt hans modiga strid och som läst hans otaliga agitationsartiklar och broschyrer måste känna en innerlig beundran för honom, om de också törhända ej kunna biträda alla hans meningar eller hans taktik, som var den blodiga handlingens propaganda. »Då jag drifver revolutionär propaganda», sade Most, »så följer jag därvid endast historiens logik och naturlagarna om tryck och mottryck. Ej af frivolitet, ej af grymhet, ej af lust till blodsutgjutelse mana anarkisterna folket till handling, utan därför att denna är ett nödvändigt ondt, enär våld endast kan utrotas med våld».

Det var (åtminstone länge) hans fulla öfvertygelse. Hans djupa kärlek för de förtryckta, tände hans hat till förtryckarna. Most var en af den stora internationella socialiströrelsens främsta hjältar; få ha varit utsatta för större förföljelse, än färre af de socialistiska stridsmännen ha genomgått så många års fängelse. Men det var, såsom Most berättar i sina memoarer, icke af någon lust att offra sig, att bli martyr, som dref honom: »jag handlade, tänkte, talade, skref endast och allenst efter mina egna inre impulser, och fann däri min tillfredsställelse, min högsta lifslycka», så uppriktigt lyder hans själfbekännelse.

Johan Most afled, under en propagandaresa, den 17 sistlidne mars i Cincinnati (Nord-Amerika). I sitt oegennyttiga agitationsarbete har han alltid haft äran att blifva nedskälld i den borgerliga pressen såväl som i flera socialdemokratiska blad. Äfven vid hans graf gläfst de lika argt som de beljugit honom i alla tider. Det är deras taktik.

Men eftervärlden skall för visso fälla en annan dom och visa, huru små, obetydliga egoister de alla varit vid sidan af den förkättrade anarkistveteranen.

Det Anarkistiska Biblioteket

Hinke Bergegren
Johann Most
1906

Tidningen Brand #5 1906

sv.anarchistlibraries.net